

ПОЗНАВА ЛИ БЪЛГАРСКИЯТ УЧИТЕЛ МОТИВИТЕ ЗА УЧЕНЕ НА СВОИТЕ УЧЕНИЦИ

Бисерка Василева
Технически университет – София

Резюме. В статията се разглежда проблемът за мотивацията за учене като актуален за българското училище и доколко българският учител познава мотивите на своите ученици. Представена е емпирична картина на моментното състояние на мотивацията за учене при учениците от първи до дванадесети клас и степента на познаване на мотивите за учене на учениците от техните учители и директори. Емпиричните данни са събрани чрез метода на анкетното проучване върху представителна извадка от училища на територията на Регионален инспекторат по образованието – Сливен (РИО – Сливен). Разискват се обработените в резултати данни и се предлага кратък анализ. Анализът е насочен в достатъчна степен към открояване на перспективни в близък план тенденции и проблеми.

Keywords: motivation, motivation to learn, ways and techniques to increase motivation to learn

Въпросът „Какво мотивира Вашите ученици да учат?“ е представен като открит в анкетни карти № 2 и № 3. Учителите и директорите сами дават предложения за мотивите, които според тях ръководят техните ученици към участие в образователно-възпитателния процес. Близките по смисъл мотиви за учене, дадени от учителите и директорите, са обединени, за да се избегне голямото количество в разнообразието на изказаните от тях предположения.

В анкетата са се включили 1369 учители от начални и основни училища, СОУ, профилирани и професионални гимназии от област Сливен. В таблица № 11 е представен броят на учителите по училища и общини.

Текстът е продължение на статия от бр.4 на сп. „Стратегии на образователната и научната политика“

Таблица № 11. Брой на учителите по училища и общини, участници в анкетата

Община	Начално училище	Основно училище	СОУ	Профилирана гимназия	Професионална гимназия	Всичко
Община Сливен	16	452	184	81	173	906
Община Нова Загора	23	103	81	-	37	244
Община Котел	3	84	50	-	-	137
Община Твърдица	3	25	54	-	-	82
Област Сливен	45	664	369	81	210	1369

В таблица № 12 са представени отговорите на въпроса „Какво мотивира Вашите ученици да учат?“, дадени от учителите, работещи в 72-те анкетирани училища от област Сливен. Разпределението е направено по общини и за област Сливен. В таблицата със знак (*) са посочени мотивите за учене, дадени от учениците. Изписването в една таблица на мотивите за учене, дадени от самите ученици, както и тези, посочени от техните учители, дава възможност да се проследи степента на припокриване на множеството от мотиви за учене, посочени от учениците, с множеството от мотиви за учене, които в своите представи за ученически мотиви за учене имат техните учители.

Таблица № 12. Отговори на учителите от анкетираните 72 училища от област Сливен на въпроса „Какво мотивира Вашите ученици да учат?“

Отговор на въпроса: „Какво мотивира Вашите ученици да учат?“	Община Сливен	Община Нова Загора	Община Котел	Община Твърдица	Област Сливен	Област Сливен (%)
Подобрената материална база в училище, която да е достъпна за всички учители и ученици – закупени лаптопи, интерактивни дъски, мултимедия, таблет.	298	86	61	28	473	34,55%

Учебниците да не са написани на академичен стил. Повече часове с практическа насоченост.	107	54	12	20	193	14,10%
Не мога да отговоря. (*)	119	19	10	21	169	12,37%
Прилагането на нетрадиционни форми – повече ролеви игри и занимателни подходи, използването на интерактивни методи.	107	17	13	3	140	10,25%
Повече нагледни материали и практически упражнения.	83	5	11	4	103	7,54%
Въвеждането на електронни уроци и електронни учебници.	44	7	11	1	63	4,61%
Предоставяне на възможност на учениците да работят в екип и да влизат в ролята на учители, както и да подготвят презентации по определена тема.	47	9	2	3	61	4,47%
Повече курсове за учители, на които да им се представят иновативни методи.	11	20	1	0	32	2,34%
Мотивацията зависи от учителя.	16	7	2	1	26	1,90%
Липсва всякаква мотивация у учениците и няма интерес към училището.	16	6	4	0	26	1,90%
Намаляване на броя на учениците в клас.	12	5	1	1	19	1,39%
Повишаването на обществената оценка за професионалното образование.	9	3	2	0	14	1,02%
Организирането на повече извънкласни дейности – посещения на музеи, галерии, театри.	5	1	5	0	11	0,81%
Използването на знанията по информационни технологии в часовете. (*)	10	0	1	0	11	0,81%
Премахването на отсъствията и наказанията, посещаемостта на часовете да е по желание.	2	3	1	0	6	0,44%
Когато урокът е организиран по интересен за нас начин, това ни мотивира да учим повече. (*)	4	0	0	0	4	0,29%
Приемам училището като свое задължение. (*)	3	1	0	0	4	0,29%

Желанието ми да бъда грамотен, за да си избира добра професия и работа в бъдеще. (*)	2	1	0	0	3	0,22%
Осигуряване на възможност за производство – срещу заплащане (където е възможно).	3	0	0	0	3	0,22%
Интересът към знания. Правенето на презентации. Учебните игри в часа. (*)	2	0	0	0	2	0,15%
Родителите ме мотивират да уча. (*)	2	0	0	0	2	0,15%
Да се науча да чета, пиша, смятам. (*)	1	0	0	0	1	0,07%
Да играя. (*)	1	0	0	0	1	0,07%
Мисълта за бъдещото ми развитие и реализация. (*)	1	0	0	0	1	0,07%
Желанието да продължа да уча в университет. (*)	1	0	0	0	1	0,07%
Няма да има детски добавки. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Желанието ми да бъда грамотен, за да си намеря работа. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Човек трябва да знае и може много неща. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Защото в училище е интересно и забавно. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Да зная и разбирам всичко от света. Да се запозная със заобикалящата ни действителност. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Харесвам училището и класа, в който съм, и госпожата, която ме учи. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Да получа повече знания. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Госпожата и мама. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Да съм образован(а) и да се дипломирам. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Интересът ми към света, да опозная заобикалящия ни свят, да се науча да бъда по-добър. (*)	0	0	0	0	0	0,00%

Оценките, да бъдат по-умен. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Защото нещата, които учим, са интересни и ми доставят удоволствие. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Желанието да знаем различни неща от миналото ни, за държавата и света. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Мотивира ме това, че ще кандидатствам след VII клас. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Голямата безработица. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Получаването на стипендия за отличен успех. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Да стана умен, образован и да постигна мечтите си. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Желанието да знаем различни неща и да ги научаваме по интересен начин. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Брой учители, отговорили на въпроса „Какво мотивира Вашите ученици да учат?“	906	244	137	82	1369	1369

Резултатите от анкетата показват, че:

– само 4,09 % от анкетираните учители от област Сливен имат представа за мотивите за учене на учениците, като за община Сливен този процент е 4,75 %, за община Нова Загора – 3,69 %, за община Котел – 2,19%, и за община Твърдица – 1,22 %.

– 12,34 % от анкетираните учители от област Сливен нямат представа за мотивите за учене на учениците, като за община Сливен този процент е 13,13 %, за община Нова Загора – 7,79 %, за община Котел – 7,3 %, и за община Твърдица – 25,61 %.

– 1,9 % от анкетираните учители от област Сливен считат, че учениците нямат мотив за учене, като за община Сливен този процент е 1,77 %, за община Нова Загора – 2,46 %, за община Котел – 2,92 %. Само учителите от община Твърдица считат, че техните ученици имат мотив за учене.

В таблица № 13 е представен броят на директорите по училища и общини. В анкетата са се включили 72 директори на начални и основни училища, СОУ, профилирани и професионални гимназии от област Сливен.

Таблица № 13. Брой на директорите по училища и общини, участници в анкетата

Брой на директорите на училища по общини	Начално училище	Основно училище	СОУ	Профилирана гимназия	Професионална гимназия
Община Сливен 41 директори	1	25	6	3	6
Община Нова Загора 14 директори	2	8	2	-	2
Община Котел 10 директори	-	9	1	-	-
Община Твърдица 7 директори	2	3	2	-	-
Област Сливен 72 директори	5	45	11	3	8

В таблица № 14 са представени отговорите на въпроса „Какво мотивира Вашите ученици да учат?“, дадени от директорите на 72-те анкетирани училища от област Сливен. Разпределението е направено по общини и за област Сливен. В таблицата със знак (*) са посочени мотивите за учене, дадени от учениците. Изписването в една таблица на мотивите за учене, дадени от самите ученици, както и тези, посочени от директорите на училищата, в които учат учениците, дава възможност да се проследи степента на припокриване на множеството от мотиви за учене, посочени от учениците, с множеството от мотиви за учене, които в своите представи за ученически мотиви за учене имат директорите на училищата, в които учат тези ученици.

Таблица № 14. Отговори на въпроса „Какво мотивира Вашите ученици да учат?“, дадени от директорите на анкетираните 72 училища от област Сливен

Отговор на въпроса „Какво мотивира Вашите ученици да учат?“	Община Сливен	Община Нова Загора	Община Котел	Община Твърдица	Област Сливен	Област Сливен (%)
Подобрената материалната база в училище, която да е достъпна за всички учители и ученици – закупени лаптопи, интерактивни дъски, мултимедия, таблет, използването на електронни уроци.	21	6	8	3	38	52,78%

Учебниците да не са написани в академичен стил. Да има повече часове с практическа насоченост. Да не се подминава фактът, че през годините расте броят на децата билингви и учениците билингви.	5	4	0	0	9	12,50%
Включване на учителите в квалификацияционни курсове за иновационни методи на преподаване.	5	2	0	1	8	11,11%
Прилагането на нетрадиционни форми – повече ролеви игри и занимателни подходи, използването на интерактивни методи.	4	2	1	0	7	9,72%
Включване на родители и учители като партньори в процеса на мотивиране на учениците за учене.	3	0	1	0	4	5,56%
Изградени съвременни кабинети и лаборатории по физика, химия и биология.	2	1	1	0	4	5,56%
Липсва всякаква мотивация у учениците за учене и няма интерес към училището.	0	0	0	1	1	1,39%
Не мога да отговоря. (*)	0	0	0	1	1	1,39%
Да се науча да чета, пиша, смятам. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Когато новото е поднесено по интересен за нас начин, това ни мотивира да учим повече. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Да стана умен, образован и да постигна мечтите си. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Желанието да знаем различни неща и да ги научаваме по интересен начин. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Да играя. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Няма да има детски. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Желанието ми да бъда грамотен, за да си намеря работа. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Човек трябва да знае и може много неща. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Защото в училище е интересно и забавно. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Да зная и разбирам всичко от света. Да се запозная със заобикалящата ни действителност. (*)	0	0	0	0	0	0,00%

Харесвам училището и класа, в който съм, и госпожата, която ме учи. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Да получа повече знания. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Госпожата и мама. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Да съм образован(а) и да се дипломирам. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Интересът ни към света, да опознаем заобикалящия ни свят, да се научим да бъдем по-добри. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Интересът към знания. Правенето на презентации. Учебните игри в часа. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Оценките, да бъдем по-умни. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Защото нещата, които учим, са интересни и ми доставят удоволствие. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Родителите ме мотивират да уча. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Използването на знанията по информационни технологии в часовете. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Приемам училището като свое задължение. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Желанието да знаем различни неща от миналото ни, за държавата и света. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Мотивира ме това, че ще кандидатствам след VII клас. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Голямата безработица. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Мисълта за бъдещото ми развитие и реализация. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Желанието да продължа да уча в университет. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Получаването на стипендия за отличен успех. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Желанието ми да бъда грамотен, за да си избира добра професия и работа в бъдеще. (*)	0	0	0	0	0	0,00%
Брой директори, отговорили на въпроса „Какво мотивира Вашите ученици да учат?“	41	14	10	7	72	72

Резултатите от анкетата показват, че:

– Нито един от анкетираните директори от област Сливен няма представа за мотивите за учене на учениците от повереното му училище.

– 1,39 % от анкетираните директори от област Сливен считат, че учениците нямат мотив за учене, като за община Твърдица този процент е 14,29 %. Директорите на училищата от общините Сливен, Нова Загора и Котел считат, че техните ученици имат мотив за учене.

Това разминаване между мотивите на учениците за учене и представата на техните учители и директори за тези мотиви, които водят учениците към включване в образователно-възпитателния процес, е представено в таблица №15, №16 и № 17.

В таблица № 15 са дадени три от мотивите за учене, които са посочени от най-голям процент ученици, както и броят на техните учители и директори, изразен в проценти, посочили същите мотиви като мотиви на учениците си за включване в образователно-възпитателния процес.

Таблица № 15. Мнение, изразено в процент, на учители и директори за три от мотивите за учене, посочени от най-голям брой ученици от първи клас до дванадесети клас от област Сливен

Мотиви за учене, посочени от най-много ученици	Учители, които посочват тези мотиви като мотиви за учене на своите ученици (в %)	Директори, които посочват тези мотиви като мотиви за учене на своите ученици (в %)
Да съм образован(а) и да се дипломирам.	0,00%	0,00%
Желанието ми да бъда грамотен, за да си избира добра професия и работа в бъдеще.	0,22%	0,00%
Човек трябва да знае и може много неща.	0,00%	0,00%

В таблица №16 са дадени мотиви за учене, посочени от учениците и непознати от нито един учител или директор.

Таблица № 16. Мотивите за учене, посочени от учениците от първи клас до дванадесети клас от област Сливен, които не са припознати от техните учители и директори

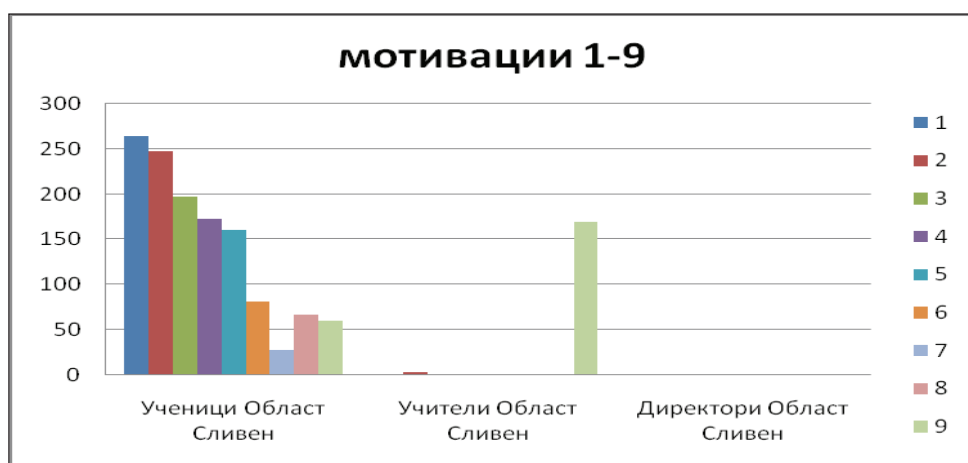
Мотиви за учене, посочени от ученици	Учители, които посочват тези мотиви като мотиви за учене на своите ученици (в %)	Директори, които посочват тези мотиви като мотиви за учене на своите ученици (в %)
Да стана умен, образован и да постигна мечтите си. (*)	0,00%	0,00%
Желанието да знаем различни неща и да ги научаваме по интересен начин. (*)	0,00%	0,00%
Да играя. (*)	0,00%	0,00%
Няма да има детски. (*)	0,00%	0,00%
Желанието ми да бъда грамотен, за да си намеря работа. (*)	0,00%	0,00%
Човек трябва да знае и може много неща. (*)	0,00%	0,00%
Защото в училище е интересно и забавно. (*)	0,00%	0,00%
Да зная и разбирам всичко от света. Да се запозная със заобикалящата ни действителност. (*)	0,00%	0,00%
Харесвам училището и класа, в който съм, и госпожата, която ме учи. (*)	0,00%	0,00%
Да получа повече знания. (*)	0,00%	0,00%
Госпожата и мама. (*)	0,00%	0,00%
Да съм образован(а) и да се дипломирам. (*)	0,00%	0,00%
Интересът ни към света, да опознаем заобикалящия ни свят, да се научим да бъдем по-добри. (*)	0,00%	0,00%
Оценките, да бъдем по-умни. (*)	0,00%	0,00%
Защото нещата, които учим, са интересни и ми доставят удоволствие. (*)	0,00%	0,00%
Желанието да знаем различни неща от миналото ни, за държавата и света. (*)	0,00%	0,00%
Мотивира ме това, че ще кандидатствам след VII клас. (*)	0,00%	0,00%
Голямата безработица. (*)	0,00%	0,00%
Мисълта за бъдещото ми развитие и реализация. (*)	0,00%	0,00%
Желанието да продължа да уча в университет. (*)	0,00%	0,00%
Получаването на стипендия за отличен успех. (*)	0,00%	0,00%

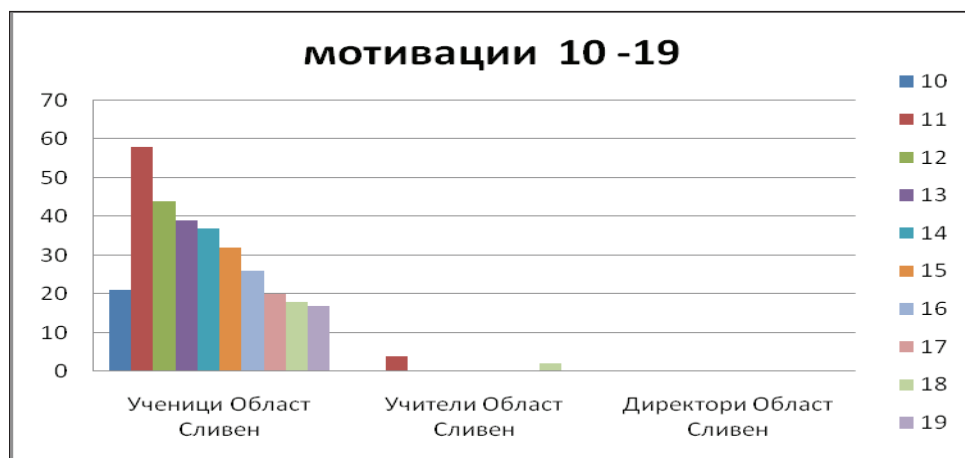
В таблица № 17 са дадени мотивите за учене, посочени от учениците от първи до дванадесети клас от област Сливен, и становището на учители и директори за тези мотиви, доколко те са разпознати или неразпознати от тях.

Таблица № 17

№	Област Сливен Мотиви, общи за ученици, учители и директори	Ученици	Учители	Директори
	Брой ученици, отговорили на въпроса „Какво Ви мотивира да учите?“	1655	1369	72
1	Да съм образован(а) и да се дипломирам.	264	0	0
2	Желанието ми да бъда грамотен, за да си избира добра професия и работа в бъдеще.	248	3	0
3	Човек трябва да знае и може много неща.	197	0	0
4	Да стана умен, образован и да постигна мечтите си.	173	0	0
5	Мисълта за бъдещото ми развитие и реализация.	160	1	0
6	Оценките, да бъдем по-умни.	81	0	0
7	Желанието да продължа да уча в университет.	28	1	0
8	Желанието да знаем различни неща и да ги научава- ме по интересен начин.	67	0	0
9	Не мога да отговоря.	60	169	1
10	Получаването на стипендия за отличен успех.	21	0	0
11	Когато новото е поднесено по интересен за нас на- чин, това ни мотивира да учим повече.	58	4	0
12	Харесвам училището и класа, в който съм, и госпо- жата, която ме учи.	44	0	0
13	Да зная и разбирам всичко от света. Да се запозная със заобикалящата ни действителност.	39	0	0
14	Желанието ми да бъда грамотен, за да си намеря работа.	37	0	0

15	Защото в училище е интересно и забавно.	32	0	0
16	Интересът ни към света, да опознаем заобикалящия ни свят, да се научим да бъдем по-добри.	26	0	0
17	Мотивира ме това, че ще кандидатствам след VII клас.	20	0	0
18	Родителите ме мотивират да уча.	18	2	0
19	Желанието да знаем различни неща от миналото ни, за държавата и света.	17	0	0
20	Приемам училището като свое задължение.	15	4	0
21	Защото нещата, които учим, са интересни и ми доставят удоволствие.	13	0	0
22	Да се науча да чета, пиша, смятам.	10	1	0
23	Използването на знанията по информационни технологии в часовете.	10	11	0
24	Интересът към знания. Правенето на презентации. Учебните игри в часа.	7	2	0
25	Да получа повече знания.	0	0	0
26	Госпожата и мама.	2	0	0
27	Да играя.	2	1	0
28	Няма да има детски.	2	0	0
29	Голямата безработица.	2	0	0

Изводите, които следват от направените проучвания сред ученици, учители и директори от област Сливен относно мотивите, които ръководят учениците към включване в образователно-възпитателния процес, са:

а) за учители

УЧИТЕЛИ отговор на въпроса „Какво мотивира Вашите ученици да учат?“ Мотиви, различни от тези на УЧЕНИЦИТЕ
1. Подобрената материална база в училище, която да е достъпна за всички учители и ученици – закупени лаптопи, интерактивни дъски, мултимедия, таблет.
2. Кратки, точни и ясни уроци. Учебниците да не са написани на академичен стил. Повече часове с практическа насоченост.
3. Прилагането на нетрадиционни форми – повече ролеви игри и занимателни подходи, използването на интерактивни методи.
Мотиви само за УЧИТЕЛИ
4. Повече нагледни материали и практически упражнения.
5. Въвеждането на електронни уроци и електронни учебници.
6. Предоставяне на възможност на учениците да работят в екип и да влизат в ролята на учители, както и да подготвят презентации по определена тема.
7. Повече курсове за учители, на които да им се представят иновативни методи.
8. Мотивацията зависи от учителя.
9. Липсва всякаква мотивация у учениците и няма интерес към училището.
10. Намаляване на броя на учениците в клас.
11. Повишаването на обществената оценка на професионалното образование.
12. Организирането на повече извънкласни дейности – посещения на музеи, галерии, театри.
13. Премахването на отсъствията и наказанията, посещаемостта на часовете да е по желание.
14. Осигуряване на възможност за производство – срещу заплащане (където е възможно).

б) за директори

ДИРЕКТОРИ Отговор на въпроса „Какво мотивира Вашите ученици да учат?“ Мотивации, различни от УЧЕНИЦИТЕ
1. Подобрената материална база в училище, която да е достъпна за всички учители и ученици – закупени лаптопи, интерактивни дъски, мултимедия, таблет, използването на електронни уроци.
2. Кратки, точни и ясни уроци. Учебниците да не са написани на академичен стил. Да има повече часове с практическа насоченост. Да не се подминава фактът, че през годините расте броят на децата билингви и учениците билингви.

3. Прилагането на нетрадиционни форми – повече ролеви игри и занимателни подходи, използването на интерактивни методи.

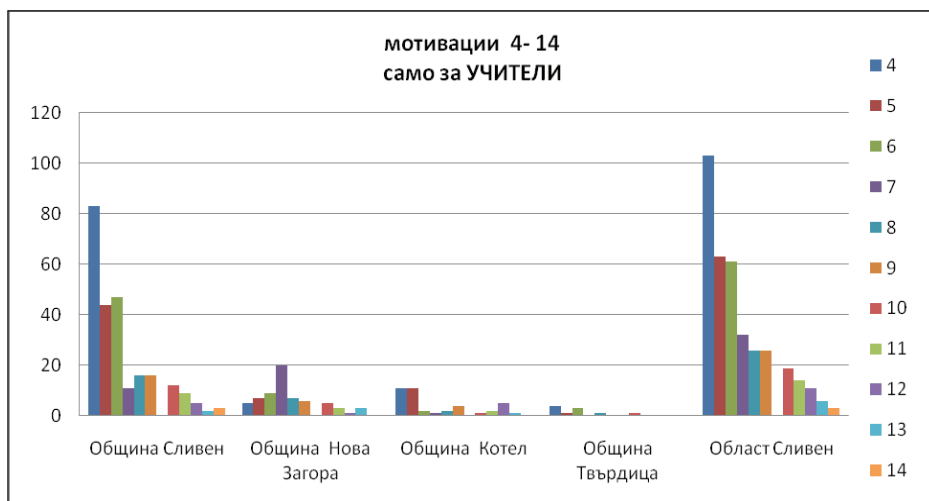
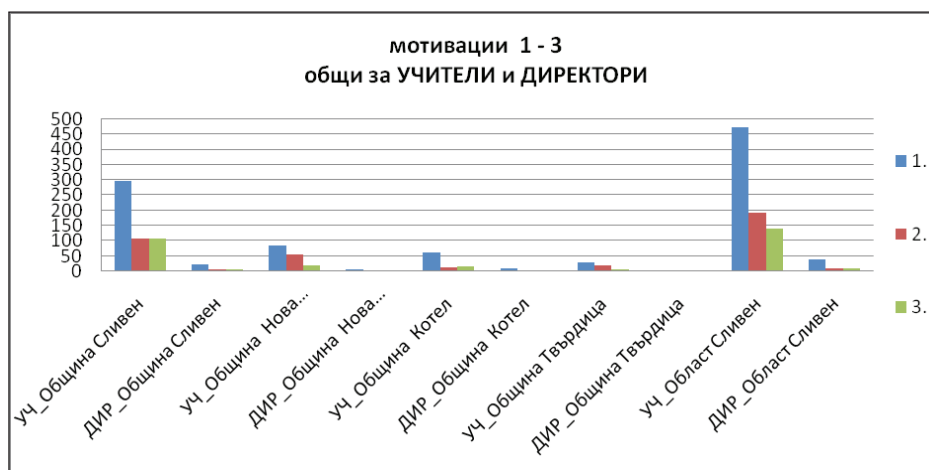
Мотиви само за ДИРЕКТОРИ

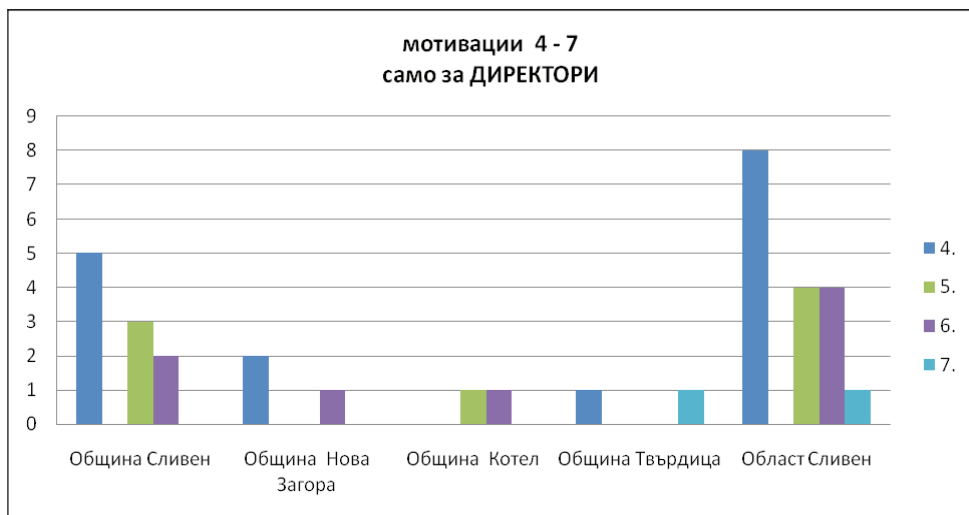
4. Включване на учителите в квалификационни курсове за иновационни методи на преподаване.

5. Включване на родители и учители като партньори в процеса на мотивиране на учениците за учене.

6. Изградени съвременни кабинети и лаборатории по физика, химия и биология.

7. Липсва всякаква мотивация у учениците за учене и няма интерес към училището.

Заклучение

Изводът, който се налага от проведеното анкетно проучване сред ученици, учители и директори от 72 училища от област Сливен относно мотивите на учениците за учене и степента на познаването им от учителите и директорите на тези ученици, е следният:

- **учителите отчасти познават мотивите** за учене на своите ученици;
- **директорите не познават мотивите**, които водят учениците към включване в образователно-възпитателния процес;
- **учителите не отделят нужното време** и внимание **за засилване** на наличните у учениците **мотиви за учене**;
- **учителите не се стараят да откриват, събуждат и поддържат мотивацията на учениците да учат**, както и мотивацията на учениците за ангажиране в дейности, които водят до учене;
- **голяма част от учителите пропускат** важната задача за **планиране** на начините, по които ще **поддържат мотивацията на учениците** за включване в образователно-възпитателния процес.

Чрез обучението в училище би трябвало да се стимулира и развива положителната мотивация за учене колкото е възможно повече. За да се случи всичко това, всеки учител трябва да има ясна представа за субективните особености на учениците си (възраст, пол, интелектуално развитие, способности, принадлежност, самооценка, взаимодействие с връстници и др.), за своите субективни особености като педагог, за проявеното си отношение към учениците и изобщо към работата. Не трябва да се пренебрегва фактът, че всеки ученик има свои особености и съответно – мотивационна сфера, която трябва да се стимулира, подкрепя и развива непрекъснато.

Учителите могат да провокират мотивацията за учене на всеки ученик по различни начини. Мотивацията може да е личностна характеристика: хората могат да имат дълготрайни, стабилни интереси към участието в такива широки категории дейности като академично учене, спорт или социални дейности. Мотивацията може да бъде вътрешно присъща характеристика на задачата, която учителят поставя пред учениците, с което урокът става по-интересен и забавен, по-лесно се разбира и запамятава новото. Мотивацията може да идва и от външни източници на задача, която учителят поставя пред учениците.

Като заключение да си припомним думите на Бил Гейтс: „Не е нужно да търсим решение на всички проблеми в образователната ни система. Можем да започнем от себе си, като станем по-добри и по-въдъхновяващи учители, обучители, треньори“. И още: „Сигурен съм, че в България има много велики учители и се радвам на възможността да пиша и за тях...“⁽¹⁾.

БЕЛЕЖКИ

1. <http://www.inspirelearning.net/2009/02/bill-gates-za-velikite-uchiteli/> - Бил Гейтс за образованието и великите учители.

ЛИТЕРАТУРА

- Десев, Л. (1996). *Педагогическа психология*. София
- Десев, Л. и др. (2004). Мотивация за постижение на средношколците и диференцирани скали за оценката и по класове. – *Стратегии на образователната и научната политика*: Тримесечно научно-теоретично списание, № 1, с. 53 – 64.
- Десев, Л. и др. (2003). Мотивация за постижение (при учениците от средното училище) и тест за проучването й. / Л. Десев, С. Брик. – *Педагогика*, 11, с. 3 – 16.
- Иванова, Й. (2008). Типологически групи ученици в зависимост от съчетанието между обучаемост и мотивация за учене (в началното училище). – *Образование*, № 2, с. 23 – 28.
- Колев, А. (2009). Оценката и учениковата мотивация, №3, с. 98 – 104.
- Крету, Д. (2005). Мотивация на обучаемите в час. – *Критическо мислене: Международно списание по въпросите на четенето, писането и критическото мислене*, №1, с. 15 – 22.
- Мотивация за учене в гимназиална училищна възраст: Емпирично изследване / Науч. ред. Антония Кръстева; [Въвед. Зорка Николова Димитрова-Петкова] = Learning motivation in the high school stage of education: Empiric research / Sci. ed. Antoniya Krasteva; [Introd. Zorka Nikolova Dimitrova-Petkova]. – В. Търново: Астарт, 2006, с.76.

- Никифорова, И. и др. (1997). Мотивация за успех в ученето. – *Известия на Съюза на учените* – Варна. Серия Хуманитарни науки. – № 1 – 2, 1997/1998, с. 16 – 18.
- Николова, М. (1994). Мотиви за постъпване в училище след VIII клас и професионални интереси на учениците. Съюз на учените в България клон Стара Загора, *Пета научна конференция на младите учени „Съвременни тенденции в развитието на фундаменталните и приложните науки“*, Стара Загора.
- Николова, М. (2003). Мотиви и установка в структурата на волевия акт и поведението. *Известия на Съюза на учените* – Сливен, т.5. с. 36.
- Савин, Р. (2005). *Педагогическа психология*. С.
- Стефанова, М. (2005). *Педагогическата иновация*. С.
- Стефанова, М. (1999). *Дидактическото обичуване*, С.
<http://www.teacher.bg/Article/Details/37407> – Бил Гейтс: Глобална инициатива като „Партъори в познанието“ залага на индивидуалния подход.
- <http://www.teacher.bg/Article/Details/37404>- Бил Гейтс: „Образованието е основно човешко право и най-важната инвестиция в бъдещето!“.

REFERENCES

- Desev, L. (1996). *Pedagogicheska psihologia*. Sofia.
- Desev, L. i dr. (2004). Motivatsia za postizhenie na srednoshkoltsite i diferentsirani skali za otsenkata i po klasove. – *Strategii na obrazovatelната i nauchната politika*: Trimesechno nauchno-teoretichno spisanie, № 1, s. 53 – 64.
- Desev, L. i dr. (2003). Motivatsia za postizhenie [pri uchenitsite ot srednoto uchilishte] i test za prouchvaneto y. – *Pedagogika*: Mesechno nauchnoteoretichno spisanie, № 11, s. 3 – 16.
- Ivanova, Y. (2008). Tipologicheski grupi uchenitsi v zavisimost ot sache-tanieto mezhdu obuchaemost i motivatsia za uchene (v nachalното uchi-lishte). *Obrazovanie*, № 2, s. 23 – 28.
- Kolev, A. (2009). Otsenkata i uchenikovata motivatsia. – *Obrazovanie*, № 3, s. 98 – 104.
- Kretu, D. (2005). Motivatsia na obuchaemite v chas. – *Kriticheskoto mislene: Mezhdunarodno spisanie po vaprosite na cheteneto, pisaneto i kriticheskoto mislene*, № 1, s. 15 – 22.
- Motivatsia za uchene v gimnazialna uchilishtna vazrast: Empirichno izsledvane* / Nauch. red. Antonia Krasteva; [Vaved. Zorka Nikolova Dimitrova-Petkova] = Learning motivation in the high school stage of education : Empiric research / Sci. ed. Antoniya Krasteva; [Introd. Zorka Nikolova Dimitrova-Petkova]. – V. Tarnovo: Astarta, 2006, s.76.

- Nikiforova, I. i dr. (1997). Motivatsia za uspeh v ucheneto. – *Izvestia na Sayuza na uchenite* – Varna. Seria Humanitarni nauki. – № 1 – 2, 1997/1998, s. 16 – 18.
- Nikolova, M. (1994). Motivi za postapvane v uchilishte sled VIII klas i profesionalni interesi na uchenitsite. Sayuz na uchenite v Balgaria klon Stara Zagora, *Peta nauchna konferentsia na mladite ucheni “Savremenni tendentsii v razvitiето na fundamentalnite i prilozhnite nauki”*, Stara Zagora.
- Nikolova, M. (2003). Motivi i ustanovka v strukturata na volevia akt i povedenieto. – *Izvestia na Sayuza na uchenite* – Sliven, t.5. s. 36.
- Savin, R. (2005). *Pedagogicheska psihologia*. Sofia.
- Stefanova, M. (2005). *Pedagogicheskata inovatsia*. Sofia.
- Stefanova, M. (1999). *Didakticheskoto obshtuvane*, Sofia.
- <http://www.teacher.bg/Article/Details/37407> – Bil Geyts: Globalna initsiativa kato “Partyori v poznaniето” zalaga na individualnia podhod.
- <http://www.teacher.bg/Article/Details/37404> – Bil Geyts: “Образованието е основно човешко право и най-важната инвестиция в бъдещето!”.

DOES BULGARIAN TEACHER KNOW THE MOTIVES FOR LEARNING OF HIS STUDENTS

Abstract. This paper considers the problem of the motivation to learn as a significant topic about Bulgarian school and how Bulgarian teacher knows the motives of their students. The article presents an empirical picture of the current state of motivation to learn about students from first to twelfth grade and shows the level of knowledge of the reasons for learning of students by their teachers and principals. Empirical data were collected by the method of survey on a representative sample of schools in the Regional Inspectorate on Education - Sliven. Results are discussed and a brief analysis is provided. The analysis focuses sufficiently to highlight promising close-up trends and issues.

✉ **Mrs. Biserka Vasileva**
14, Bratya Miladinovi Str.
8801 Sliven, Bulgaria
E-mail: biserka_vm@abv.bg